

मीनाम अम्धीढान श्रीटीटीक् ठोर्टई लेचक्कूड लोयाट्

नेपालाड पट्टको मोलक्म अम्धीढान खाश्च
कीटाप-छ्योट्
अड्ख्या - ७

येल्च

सम्बईठानीक सम्बाड् केन्द्रा

पर्ईलो छ्यूक्च : २०६५ लेस्

मीरीक लोयाट् © सम्बईठानीक सम्बाड् केन्द्राड् पट्ट लोयाट् जोगडीस्म ले । बाहासओ राहच ठगनओ रुपाड् सम्बईठानीक सम्बाड् केन्द्राके हौटेऊ लाच डेम बेपार माजाट्च टरीकए ईसे कीटापओ भाक्को फेरी छ्यूक्के र/यावा उलठा जाट्के ह्योकले । होसे फेरी छ्यूक्च र/यावा उलठाओ काट् फ्याक् सम्बईठानीक सम्बाड् केन्द्राके याहाके परीसले ।

खीका डूम्च हट छाप्डीच

पीरीन्ट पोईन्ट पवलीसीड्, टीरीपोरेसोर, काठमाडओ ।

मीफाट् वारके यावा ईसे कीटापओ बाटी माकाड् याहाच ठगनाड् डूप्मना जाट्नी

सम्बईठानीक सम्बाड् केन्द्रा

सोम ड बूली आँटी, अल्फाबेटा कम्पेलेक्स, बूडनगर, काठमाडओ

टेलीफोन नं. ९७७-१-४७८५४६६ / ४७८५४८६ / ४७८५९९८

ई-मेल : info@ccd.org.np

वेबसाईट : www.ccd.org.np

मीनाम सम्बीढान श्रीटीरिक् ठौरई लेचकूड लोयाट्

- मीनाम सम्बीढान श्रीटीरीक् टेरई लेचकूड लोयाद् १
एकाङ्गी लोयाद् ही आले ? १
नेपाले एकाङ्गी लोयादके कूटा लामो ले ? २
टेरई संख्या लेचकूड लोयाटो बारेआड् खास् बाद ही ले ? ३
नेपालाड् जोगार सूके जरुसी ले ? ४
टेरई सङ्ख्या लेचकूड लोयाटो सम्बन्दाड् सम्बीढानसाभो आस्कादको ही ही ले ? ६
भस्मीओ लोयाटो अनुसार हूपच सेटाक्चटाड् चीन्हीटाक्च एकाङ्गी लोयाद् ही ही आले ? ७

मीनाम सम्बीढान श्रीटीटीक् ठोरई लेचकूड लोयाट

नेपाली जन्टा मेल्लऊ मीनाम सम्बीढान खास्म न ले । होसेको सम्बीढान साभो मेल्लाऊ अधीट्यारीकोई सम्बीढान ठूड ठोरई लेचकूड लोयाटको जोगार जाट्च र खायाकईड हूँडो भाक्च डूमाक्च पक्का जाट्च जाक्ले ।

ईसे कराड्च काम जाट्के बाटी सम्बीढान् साभाए माकाड् याहाच बाँ बाट्कोआड् द्यान याहाके बाहाले :

१. एकाङ्गी लोयाट ही आले ?
२. एकाङ्गी लोयाटो सम्बन्ढाइ नेपालो सम्बीढाने चाहौँ ही डेले ?
३. ठोरई लेचकूड लोयाटो सम्बन्ढाइ खास् बाट ही ले ?
४. नेपालाइ सूके जोगार चाहीडीस्ले ?
५. ठोरई लेचकूड लोयाटो सम्बन्ढाइ सम्बीढान साभो आस्काट्को ही ही ले ?
६. भरमीओ लोयाटो सन्सार हूप्च सेटाक्चठाड् चीन्डीटाक्के जाट्ठाड् एकाङ्गी लोयाट्को ही ही आले ?

१. एकाङ्गी लोयाट ही आले ?

लोयाटो बारेओ ढारणा मेल्लना केस्च खन्नूड (Automatic) ले । ईसे ईढीन्च बाट आले, होचेओ बाटी नाको पूहनके मापरीस् ले । ईसे नाकूड छान्ले र नाको लाकीड् स्याट्के माह्योक्ले ।

एकाङ्गी लोयाट्को नाकूड आले हीडेमो डेनाड् नाको भरमी आले । ओँस्के बाटी पट्ट भरमीके गोठ्ल्या छान्के माडीन्के, याटना माडीन्के, सम्पटी डाके डीन्के, गलामफेटो र जहानो हट पाहालीओ लोयाट् छान्ले । ईसे लोयाट्को डीन्के बाटी काट् पक्की जोलीओ भाक् छान्के जरुली माले । पट्टके ले ।

एकाङ्गी लोयाट्को भरमीओ लोयाटो सन्सार हूप्च सेटाक्चठाड् आरठाडीक्म ले । नीसरा सन्सार लड्याडो मेहोराड् एसीया समेन पट्ट सन्सारो वीरीस् ख्योच मासेहेच अन्भवको नूनीड् सयूक्टा रासट् सँघई ईचेओ पहीलो कामो रुपाड् ईसे कराड्च सेटाक्च लाचो लेआ ।

भरमीओ लोयाटो सन्सार हूप्च सेटाक्चई ईचे चीन्डीटाक् लोयाट्को पट्ट भरमीके बाटी आले डेके छान्ले । ईसे एकाङ्गी लोयाट्को नाकोलाकीड् स्याट्डीस्के माह्योक्ले याबा नाकूड

जाट्, बार्ना, लीड्ग यावा ढूटो कारनाई नाकोके याहाठाई मामानडीक्के माजाट्ले । नाको ही ढरम मान्डीक्के, नाकूड् राजनईटीक् पट्यार ही आले, नाको कूलाक फूनच आले यावा नाकूड् गुईयाँ अवसुठा कूटाले ईचे सारोकार माडाले । नाको ठोरई लेचो सड्खयाओ जोलीओ गीररहा छान्चए ईलाड् फाराक मापारीक्के । नाकूड् लोयाट् नाकूड्ना लोयाट् आले र नाकोलाकीड् ईसेकोके स्याट्के अन्मटी कानूनई माहयाले । ईसे कीटापो नून्लाकाड् नाको भरमी छान्च कारन नाकोई डीन्च लोयाट्कूड् ओल्च सूची याहाचीसुम ले ।

भरमीओ लोयाटो सन्सार हूपच सेटाक्च नेपालीआड् परेसके बाटी कीरपाया ईसे वेव साईटाड् नूनी : <http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspxLangID=nep>

अरु कराड्च डासुटावेजकूड् परेसके बाटी सम्वईढानीक् सामबाड् केन्डरो वेव साईटाड् <http://www.ccd.org.np/en/> नूनी ।

२. नेपाले एकाड्गी लोयाट्के कूटा लामो ले ?

नेपाले सन् १९४८ आड् सँयूकूटा रासुटा सँघाड् भरमीओ लोयाटो सन्सार हूपच सेटाक्चाड् मट मायाहाच डेहाँड् ड ईसे पट्ट भरमीकूड् हकाड् लाईडीसके छान्चई नेपालीकोआड् ड लाईडीसुच छान्नेले । भरमीओ लोयाट्कूड् कानूनी जोगार जाट्के बाटी सन् १९६६ आड् मेलीसया गूमसुठाकोई नागरीक हट राजनईटीक् लोयाट् कठ राहच मेलीसया अनूबन्ढो बन्डावसुटा जाता । नेपाले वी.सं. २०४८ आड् ईसुठाड् सही जाट्ठाड् नेपालीकोई मन् करहाँक्के हयोक्ले ।

ईचे ईसे लोयाट्कोके ढलीड् टोड्च ठगन याहाके जाता । डेनाड् र पट्टकोई वारच बाट ईसे ले की कानूनाड् भरमीओ लोयाटो बन्डवसुटा जाट्चई मट्टई लोयाट्को जोगारडीसुले डेचो बाटओ पक्की माजाट्ले । परजाटन्टरो डाजीऊमा हट लोगा पून्चओ मेहोराड् एकाड्गी लोयाटो स्याट्चई जाट्म ढलीड् जन्टाई कासुट डीना ।

चाहाँ चल्टीआड् लेचो नेपालो मीघ्या सम्वीढान, २०६३ आड् ईसे एकाड्गी लोयाट्को जोगरडीसुम ले । ईचेओ मान्या ईसे लोयाट्को कठ गज्याच यावा याहाके मामान्डीक्च कानून बन्डीसुके माहयोक्के, र लीसो कूसेई ड हाकीमकोई - करमचारी, सईनीक्, पूलीस् अढीकीरीट्, न्याँढीस् - कूसई नेपालीके होचेओ माऊलीक् भरमीओ लोयाट्के माकानूनी रुपाड् याहाके मामान्डीक्के माहयोक्के डेचो आले । डेनाड् र चाहाँ ड ईढीन्च लोयाट्कूड् जोगाराड् सरखार ढलीड्लख माचेसुले ड ढलीड् नेपालीऊ लोयाट्को पट्ट याक् स्याट्डीसुके छानमो न ले । ईसे कीटापाड् कान मीनाम सम्वीढाने नेपाली जन्टो लोयाट्कूड् चीन्डीटाक्के मट्टई मजाट्म मीनाम नेपालाड् होसेकूड् गर्चो रुपाड् कूटा जाट्म जोगार जाट्के हयोक्के डेचो बारेआड् चेक्टार डेके ले ।

3. ठोरई संख्या लेचकूड लोयाटो घाटेआइ खास घाट ही ले ?

आढारभूट लोयाट : नाको ठोरई सङ्ख्यो जोलीओ गीररहा आले डेभ्याड (र कान ईचेओ वारेआइ ईसे कीटापाड नूनलाक् वाट जाटके ले) नाकोकठ नीस कीसीमाऊ लोयाटको लेमो ले । पहीलो : नाकोकठ अरुकई डूपच ढीन्च मालेमो माछान्च लोयाटको ले र ईलाइ नाकूड ठोरई लेचो आवसुठाई जाटम नाकोके भाक्के माजाटके लोयाट ड परीसले । मेलीस्या आभ्यास्को लख नेपालो सम्वीढाने नाकूड ठोरई लेचो आवसुठाई जाटम नाको वीरुड्ढा भाक्च खननुड कानूनको मामान्डीक्चीस्च छान्के वाट पक्का जाटमो ले ।

सेहेच लोयाट : डेनाइर नेपाल ईसे डेखीन् अघेर बड्डीस्म ले । सन् १९७१ जनवरीआड नेपाल अरु लीसकोकठ पट्ट कीसीमाऊ जातीआडभाक्चो मासुच बाडाका सन्ढीआइ मोलाहा । ईसे कानून भीटीरीक् नेपाल ठोरई सङ्ख्या लेचोको वीरुड्ढा माभाक्के मेल्लाओ वाचा डेखीन अघेर नूमो ले । ईचे जाती यावा वरना यावा वंसा यावा मेलीस्या यावा जातीओ खयोहच ठगनो आढाराइ छान्च पट्ट कीसीमाऊ भाक्चके माजाक्ले । ईचे नेपालाइ ईढीन्च कीसीमाऊ पट्ट भाक्चके टूरुक्के वाटी सेहेच छाँट सरीक्के वाटाइ मट याहामो ले ।

नेपालो मीघ्या सम्वीढाने ईटीहाँसीक् रुपाइ ज ढलीइ जनटा मासेहेमो भाक्ठाइ परीस्च वाटके मानडीकमो ले । डलीट, रईठान्या जनजाटी, मढेस्या, नूनलाक् परीस्च र ठोरई सङ्ख्या लेचो समुडायओ समस्याकोके छ्याक्के वाटी जम्मई लीसो फेरी खासुच जाटके वाचा मीघ्या सम्वीढाने जाटमो ले । ईसे वरगीय, जातीओ, दूटो, रेवासो, लईडगीक् र ढरमो आढाराइ छान्च भाक्चके डूमाक्के जाटम हट छेम्लाक् जाटच समुडाकोके सोटके वाटी खास मीलामको लामो जाटचीस्ले ।

कान अरु मेलीस्या कानूनको हट मन्हुयाइको ड याहाके ह्योक्ले, होचेना टोक्डीच जोलीओ जनटा वीरुड्ढा भाक्च जाटच कामके टूले । सँयूकटा रासुटासङ्घए ठोरई सङ्ख्या लेचोकूड लोयाटओ जोरीसुठाइ चेक्टार जरुली मन्हुयाइको लाके जाटमो ले । नागरीक हट राजनईटीक लोयाट कठ राहच मेलीस्या रीक्च(१९६६), हील्साओ, गुईयाओ र रेवासो लोयाट कठ राहच मेलीस्या रीक्च (१९६६), पट्ट खालूइ जाती भाक्चओ सम्वनढी मेलीस्या रीक्च (१९६६) ए ईसे आसुठाइ मेलीस्या मन्हुयाइओ चूटूइ नीकायो खासुके जाटले । मेलीस्या सरम् सङ्गठनो (ILO) रईठान्या हट जनजाटी कठ जोरीस्च रीक्च, १९८९ (१९९९ लमवर) र सन् २००७ आइ माहासाभाईड चेसाक्च रईठान्या जनजाटीओ लोयाटओ सम्वनढाइ सँयूकटा रासुटसङ्घीय सेटाक्चठाइ रईठान्या जनजाटीओ छ्याहाचओ कराइच मन्हुयाइको (होसेकूड ठोरई लेचोकूड अवसुठा लेनाइर) डेमो ले ड ईसे छ्योटाइ अरुलाक् भाँट जाटचीस्म ले ।

जोलीओ लोयाट् : डेनाइ र कानूने ठोरई लेचोकूड लोयाट् डीनुच गीररहाकोके सेन सेन जोलीओ रुपाइ पाहाके ह्योकच जाट्म वीसीसटा नीकायो लोयाट् याहाके बाट् ठोरई सइखया लेचओ लोयाट् बारेआइ खास छानूले र होसेकोके ईसे जोलीओ लोयाटो पाहाके बाटी लीसे खास मीलाम लाके जरूली परीसूले । मेलीसूया कानूने डेले-

“जाटीओ, ढरमओ ठोरई सइखया लेचोको लेचो लीसाकोआइ हूडीनुच ठोरई सइखया लेचोकोआइ परीसूच भरमीकोके होसेकूड समूडायो आस्काट् गीररहाको कठ समूडायो होसेकूड मेल्लो रेवास लाके, मेल्लो ढरम मान्डीकके ड बाढीकके, यावा मेल्लो ढूट डाकूठईई माडूपच जाट्के माजाट्चीसू ले ।”

४. नेपालाइ जोगाठ् शूके जठूली ले ?

नेपालाइ हीनुडू ढरमओ ढलीइ मट ले डेनाइ र होसेको ड जाट, जाटीयटा र ढूटो आढाराइ भाहामो ले । ईसे ढरमओ ढलीइ सइखया वाहीक सइख्यो रुपाइ ढलीइ मट लेचो काट् ड जोली माले । नेपालाइ रईठानूया जनजाटी, माकूच जाटीओ जोली, मासूटो र कराइच बल् लेठाइ लेचो ढरमाइ मापरीसूचको वीरुड्ढा भाकूच बाटओ लोट्च रोसू लेमो राहामो ले । लोट्च समेह सम्म ईसे कानूनी रुपाइ मनीटा र अभे सरखारे कामाइ राकूमो लेआ । २०५८ ओ लीसो भरमी हीलूचई १०० गोटा ठोरई सइखया लेचोकूड जोलीको लेचो टानाकूम ले ।

रईठानूया जनजाटी ठोरई सइखया लेचोको : २०५८ ओ लीसो भरमी हीलूच अनुसार रईठानूयाको (रईठानूया र जनजाटीओ रुपाइ चीन्डीसूच) नेपालो गोमूच भरमीओ सइखयाओ करीप ३६ पर्टीशट लेमो ले । आडीवासी जनजाटी ऊट्टान रासूटीय पर्टीसूठान अईन, २०५८ लाईडीकूम नेपाले ५९ गोटा जाटीकोके रईठानूया जनजाटी समूडायो चीन्डीटाकूम होसेकोके मनीटा याहामो ले । होसे कानून अनुसार “रईठानूया जनजाटी डेचो मेल्लो मोईँ ढूट र खायकईड हूँडा मन्डीकम राहच छयाप, अलकूकई रेवासो चीन्डीटाक, अलकूकई गूईयाँओ साँगा र रीकूच वा डेरई डेच ईटीहाँस लेचो जाटीओ जोली यावा समूडाय” के वूभीडीकले । होसेको मडूढे वूली गोटा (मगर, ठारू, टामाइ, नेवार) ओ १० लाख डेखीन ३० लाख ६० हजारो वीचाइ र बाँ गोटाओ काट् लाख डेखीन डश लाखो वीचाइ भरमीओ सइखया लेमो ले । ढलीइओ काट् हजार भनुडरा माकाइ गीररहाको लेमो ले । ७५ जीलूलाकोआइ ३० गोटाइ च आडीवासी जनाजाटी जोली ५० पर्टीसट डेनाइ ढेनाम ले । डेनाइ र पालूपा (मगर), रसूवा (तामाइ), भकूटपूर (नेवार) र मानाइ (गुरूडू) मट्टई काट् रईठानूया जनजाटी जोलीओ बहमत लेचो जीलूलाको आले ।

ढूटो ठोरई सङ्ख्या लेचोको : नेपालाङ् डकके जाट्च ढूटको ९२ गोटा लेमो ले । सामान्याटः खस् (नेपाली) बाहीक पट्ट ढूटको ठोरई सङ्ख्या लेचोकूङ् ढूट मनडीचीस् ले । २०५८ ओ लीसो भरमी हीलठाङ् गोम्च भरमीओ सङ्खयो आडा भन्डरा अडीकजाकई नेपालीके होसेकूङ् पहीलो लम्बरो ढूटओ रुपाङ् रोजडीकम ले । अरु कराङ्च ढूटो जोलीकोआङ् मईठीली (१२.३०%), भोजपूरी (७.५३%), अबढी (२.४७%), ऊरङ् (०.७७%) र हीन्डी (०.४७%), ठारु (५.८६%), तामाङ् (५.१९%), नेवार (३.३६%), मगर (३.६३%), गुरूङ् (१.४९%) र लीम्बू (१.४७%) लेमो ले । बाँकी लेचो अरुकूङ् ६.८२% लेमो ले ।

ढरमाङ् ठोरई सङ्ख्या लेचोको : २०६३ आङ् मीघ्या सम्वीढाने ढरम फूक्का सेटाकके मजाट्टार सम्म नेपाल हीन्डू लीस लेआ । २०५८ ओ भरमी हीलचई नेपालो भरमीओ सङ्ख्याके ६ गोटा खन्डाङ् टामो लेः हीन्डू, बूङ्ढा, मूसलीम, कीरीसूचीयान, कीराँट उ अरु । हीन्डू (८०.६२ परटीसट) र होसे नूनलाक बूङ्ढा (१०.४७ परटीसट, मूसटाङ्, मानाङ् र रसूवाङ् ढलीङ् सङ्ख्याङ्), मूसलीम (४.२ परटीसट), कीराँट (३.६ परटीसट, पाँचठराङ् ढलीङ् सङ्ख्याङ्), कीरीसूचीयान (०.४५ परटीसट) र अरु (सीख, बाहाई, बोन, सामानीका उ परकीरीटीक् पूजाक ०.४ परटीसट) लेमो ले ।

डलीट : १९ ओ साताबडीओ बीचलाकीङ् हुँडा २०४७ आङ् नीयामकठो रुपाङ् जाती भाक्चओ मामासटार जाती परठा कानूनी रुपाङ् मान्या लाईडीक्च साँगो रुपाङ् लेमो लेआ । नेपालो डलीटको ईडीनच समूडायको आले जो टामसना मासेहेच जाती भाक्च र हीन्डू जातीओ ठीटी भीटीरीक् माछूसूच रुपाङ् डूङ्खर वेबाहारो सहडीच जाट्म डूमना ले । रास्तीय डलीट आयोगे नीस डरजन्के डलीट जोलीओ रुपाङ् सूचीआङ् रीकम जाट्मो ले । २०५८ आङ् नेपालो गोम्च भरमीओ सङ्खयो १२.९ परटीसट डलीटो लेआ डेनाङ् र कूसई काट जील्लाङ् ड होसेकूङ् ढलीङ् मट लेमो माले । डलीटको मेल्ला गूईयाँओ ड जातीय जोलीआङ् भाचीसम ले र डलीटकूङ् ठरठराऊ जोलीको बीचाङ् भाक्च खननुङ् काम चाहाँक ड ले ।

मसटो : मासटोको ठोरई सङ्खयो माहाले ल्याक र (मासटोको गोम्च जन्सङ्खयो ५० परटीसट भन्डरा ढलीङ् ले) होसेको नेपालाङ् खायाकूङ् छयापो रुपाङ् भाकठाङ् पारीकमो ले । मासटो कानून लाकीङ् (बोईकूङ् सम्पटीओ डीनके, फोकूङ् लीसूङ् लेनजाके नागरीकटा याहाके रेघाको) नीयाम र गूईयाँओ आभयास ठूङ् भाकठाङ् परीसमो ले । मासटोको लेनजाकूङ् डाँजोआङ् मापरसच, डूखा पाहाच र घाङ्च सीचो डरङ् ले । ईसे वाटके बीचार जाट्नाङ् मासटोको ईटीहाँसीक् रुपाङ् छेम्लाक छान्मो ले र मासटो लोयाटके कानून भीटीरीक् खास जोगार याहाके जरुली ले ।

५. ठोरई सड्ख्या लेचकूड लोयाटो सम्बन्डाड् सम्बिधान आओ आसकाडको ही ही ले ?

सम्बिधान साभाके, गुईयाओ मोलकचठाड् वाचा जाटम ढरमाड फूककाफाल, परजाटान्ठीरीक् हट गूमसठाऊ नेपाल ग्योहच सम्बिधानो खेसरा टकरीक्के कामो लोयाट याहाके जाटचीस्मो ले । ईचे सम्बिधान साभाके कागट डेखीन् ढेमाड् सोमो नेपालो पट्ट ढरम, ढूटो समूडाय ड मासटोकोके बोरोबोर रुपाईड् बेबाहार जाटमो होसेकूड् बोरोबोर चीन्डीटाक् ठपना जाटमो लीसो जीवाक पट्ट पछ्याड् होसेकोके माऊका याहाके बाट् पक्की जाट्च गूमसठा हट साँचाको ठपना जाट्के माऊका याहाके ले । सम्बिधान भीटरीक् बोरोबोर जोगार नीढो जाट्के बाटी कूडीक्लेख ऊपायाको लाके ह्योक्चले ।

१. **गूमसठाऊ :** गूमसठाऊ काट् सूर काट् लीस ठपना जाटमो ढरमो, ढूटो,जाटी/जनजाटी हट रईठान्या समूडायकोके लीसो सासन बेवसटाड् मोलके ह्योक्के जाटमो लीस हट पारन्टाको ग्योहके आले । गूमसठाऊ मीलामई परान्टा याबा लीसकोके मेल्लो कारयाकारीनी, बीढायीकी ड न्यायीक ठीटी ठपना जाट्के लोयाट डीन्के ह्योक्ले र होसे नूनलाक मेल्लो जन्टो जाक्मा र लोयाटो सेहेमो जोगार जाट्के बाटी होसे ईकाईको गेरके ह्योक्ले । परान्टा याबा लीसो ईसे ईकाईकोई पट्ट भरमीको - मासटो र लेन्जा, जाट जाटी हट जनजाटी जोलीको - के सरखाराड् टूमचीस्के बाटी माऊका र याहाके जाट्चीस्ले । गूमसठाऊ र माँकाडो सासन बेवासठापनकोई नेपालो ठरीके चीन्डीक्के जाटमो ले डेचो पक्का जाट्के माऊका छ्यूक्के जाट्चीस्ले । डेनाड् र भाकके माजाटले डेचो वाटओ पक्की जाट्चओ बाटी कानूनी र परसासनीक् साँचाको ठपना जाट्के परीस्ले ।

२. **चून्डीच ठीटी :** सम्बिधान साभाई ठोरई सड्ख्या लेचो जोलीकोके होसेकूड् भरमीओ सड्खयो आढाराड् अधीट्यारी पक्का जाट्के चून्डीच ठीटीओ बारेआड् वीचार जाट्के ह्योक्ले । बोरोबोर मोलच अधीट्यारी ईहीन्च चून्डीच ठीटी आले, होचे ठोरई सड्ख्या लेचोक्कूड् हीटो जोगार जाट्के पहल जाट्ले । चून्डीच ठीटीओ वाहीक् लीसारीया ड परानटीय याबा लीसो कानून खासचकोई होलूड् सरखारकोआड् ठोरई सड्ख्या लेचो जोलीकूड् अधीट्यारी पक्का जाट्के बाटी ठगन याहाके बारेआड् वीचार जाट्के ह्योक्ले ।

३. **सम्बिधानो आढार :** माऊलीक् लोयाटो भाकाड् मोलकच भरमीओ लोयाट् हट ठोरई सड्ख्या लेचोक्कूड् लोयाटो खाट्च आढारकोई ठोरई सड्ख्या लेचोक्कूड् एकाड्गी हट भेजारी लोयाट्को कठना जोगारडीस्ले डेचो वाटओ पक्का पक्की जाट्चीस् ले । डेनाड् र ईसे वाचाको बेवाहाराड् काम लाईडीस्च बाट् पक्का जाट्के कानूनी आढार वाहीक् लीसारीय हट

ईसठानीय टहाड् लोगा / ठोरई सड्ख्या लेचोकूड् लोयाट् आयोग ढीन्च नीकायको लेके परीस्ले । सेहेचोटोको पहलो बाचाई डूखी रांखी ठोरई सड्ख्या लेचोकूड् जोलीकोके होसेकोके सोट्के बाटी माऊका छान्ने डेचो बाटओ पक्का पक्की जाट्के ले ।

ईसे बाहीक् लीसो नीटी हट नीरडेसक ठीटीओ भाकाड् ठोरई सड्ख्या लेचोकूड् लोयाटो चीन्डीटाक् हट होसेकोके सोट्चओ बाचाई लीसो ठरठराऊ लगगाऊ नीटीआड्, लख टी आङ्गट, पाहाली, ईलामाड्, लीसे ठोरई सड्ख्या लेचोकोके ही याहाले डेचो बाटओ चीनालको पक्का जाट्के ले । होटा छान्नाड् सम्वीढान खासच मेसोए ठोरई सड्ख्या लेचोकोके होसेकूड् लोयाटो बारीआड् डाक्के हट मेल्लो वाट् डाके ह्योकच माऊका छ्यूक्के जाट्ले । ईचे ठोरई सड्ख्या लेचोकूड् जोगार र सोट्चओ बाटी साँगा टयार जाट्के लीसो काम ओलक्के बाटी लीसके ड माऊका याहाके जाट्ले ।

६. भट्मीओ लोयाटो अन्शाट् हूप्च सेटाक्चठाड् चीन्डीटाक्च एक्काड्गी लोयाट् ही ही आले ?

लोगाओ हट शजनीटीक् लोयाट्को

- ढारा ३ पट्ट भर्मीके मेल्लाऊ जीवाक्, फूकाफाल ड जोगारो लोयाट्
- ढारा ४ गोठाल्या याबा मूजारया रोसईड् फूक्का
- ढारा ५ डूख याहाके हट मायामारी, पासू याबा काराछ्यूक्च बेबाहार याबा डन्डईड् फूक्का
- ढारा ६ कानूने ऑसनाड् भर्मीओ रुपाड् मनीटा डीन्के लोयाट्
- ढारा ७ कानून भीटीरीक् बोरोबोर जोगारो लोयाट्
- ढारा ८ फेसच न्याँयीक चीन्टो लोयाट्
- ढारा ९ मेल्लाना घोके याहाके टून्के याबा लीसई छ्यूक्काई फूक्का
- ढारा १० फूक्काफाल र कूलाक् ड माठोन्च न्याँठीकारनई कूलाक् र माठोन्च खूल्ला पालो डेके लोयाट्
- ढारा ११ डोसी मठारीसटार माडोसी मान्डीक्च लोयाट्
- ढारा १२ आर्च्यू, जाहान, डीम याबा ठूरी याहाके लाक् मेल्लो खूसी टूठाईड् फूक्का
- ढारा १३ हवाके हट डूचओ फूक्काफाल
- ढारा १४ सरन डीहीके लोयाट्
- ढारा १५ लीसरीयटा बारीआड् लोयाट्
- ढारा १६ गलामफेट् जाट्के ड जाहान खास्के लोयाट्
- ढारा १७ सम्पटी डाके लोयाट्

- ढारा १८ बीचारो, भीटरीक आरमीट्च हट ढरुमओ फूक्काफाल
 ढारा १९ बीचार हट डेके फूक्काफाल
 ढारा २० सानटीखटा मूकरीसके हट गुमसुठा खोललीकके लोयाट्
 ढारा २१ मेल्लो लीसो सरखाराइ टूमके र मेल्लो लीसो सरखारी सेवाइ बोरोबोर डूपच डीनके लोयाट्

हीलचओ, गुईयाँओ हट टेवाओ लोयाट्को

- ढारा २२ गुईयाँओ जोगारो लोयाट्
 ढारा २३ काम जाटके लोयाट् र बोरोबोर कामो बाटी बोरोबोर जेलाओ लोयाट्
 ढारा २४ महू ड फूरसटओ लोयाट्
 ढारा २५ स्वसुठ्या ड कल्यानो बाटी ओलच सेहेच खाननूड जीवाके लोयाट्
 ढारा २६ पाहालीओ लोयाट्
 ढारा २७ समूडायो रेवासो जीवाकाइ टूमके डीनके लोयाट्

सनसार हूपच भरुमीओ लोयाट् सेटाक्च ३६० गोटा हूट (नेपाली ढरी) आइ परेसके बाटी वेवसाईट <http://www.ohchr.org/EN/UDHR/pages/introduction.aspx> ओँसनी ।

जाटी याधा जनजाटीओ, ढरुमो ट ढूटो ठोशई अडुथ्या लेचोक्कूड घाटी सेटाक्च कागाजाइ पक्का जाटुओ लेचो लोयाट्को

- ढारा २.१ : मेल्लो रेवास मानडीकके डीनके, मेल्लो ढरुम लाके डीनके र मेल्लो हूट बाठीकके डीनके लोयाट्
 ढारा २.२ : रेवासो, ढरुमओ, गुईयाँओ, हीलचओ र सारबाजनीक् जीवाकाइ मोलके डीनठाइ लोयाट्
 ढारा २.३ : मेल्लो जोलीओ बारीआइ छान्च लीसो हट ईसुठानीय नीठयान् परीकीयाइ टूमके डीनके लोयाट्
 ढारा २.४ : काटठाइ भूरुम छान्के लोयाट्
 ढारा २.५ : मेल्लो जोलीओ गीररहाकोकठ र अरु ठोरई सडुख्या लेचो जोलीओ भरुमीकोकठ सम्बन्हा डाके र डूपमोना डूके लोयाट्
 ढारा ३ : भाकके मजाटुओ लोयाटो अभ्यास् जाटके फूक्काफाल

सेटाक्च पट्टरा परेसके बाटी कीरपाय <http://www2.ohchr.org/english/law/minorities.stm> ओँसके जाटनी ।

ग्याचीश् - छ्योट् चाटे

सम्बिठान्सभाओ गीरराहको हट जाक्च पट्ट भरमीके सम्बिठान् खास्च मेसोआड छान्के न परीस्च वारच याटाक्के नई ईसे ग्याचीस छ्योटओ सूर आले । ईसे येलचको सम्बईठानीक मीफालवारे कूई र कीसीमई अघेर न टऊलडीच बिचारे रोकच वा बाट् डाच वा डेकेपाच मीमन् माहाँले । ईसे छ्योट् सड्यूकटा रास्टसङ्घीय वीकास कार्यकरम् (यूएनडीपी) ओ “नेपालाड पट्टको कठ मोल्म सम्बिठान् खास्के बाटी डूस्के (एसपीसीवीएन) परीयोजनाऊ समन्व्याड नेपाली हट बहिरा लीसूड सम्बिठान वारचकूड गोस्याहारी ढान्डासचओ मीफाल आले ।

ईसे कीटापकोके चेक सेहटाक्के कुटछानार हट मीनू कूरा डाके बाटी खास् ग्वाहरीक्के जाट्चीस्ले । ढलीड भन्डारा ढलीड सेटाक्के (वाराक्के) वाड्डे लच मीग्योहए छलफलके सूहाँक्के ईसे येलचको चेषके ह्योका डेहाड नई मानड लाच सुर डीन्च छान्चीस्ले । डीन्च टीपनीको ओँस्म ईसे मार्च कीटापकूड मीनाम हटई अरू छ्योट् टयार जाट्के ह्योक्चीस्ले ।

ईसे छ्योट्के नेपालओ चेट्ठार मुख्य लीसो ढूटकोआड लेट्च मेहोराड ढेमूड सेहच टहड जाट्म डाके हट खेरेपूड ढूटओ ढलीड सङ्ख्यए वारच खाट्च डाक् बाठीक्के कूटा जाट्म छान्ले ढान्डास्के जाट्मले । डाकओ मीचीही ज्योरच हट खाट्च चलन वारे ठरठराऊ ढूटओ गूमसठाकूड मीघयाड नूनीड छलफल हट मीलाम घोमो वाट्को छान्के असाक् छान्के ह्योक्ले । सम्बईठानीक सम्वाड् केन्डरूड आँट होडीन्च मीलाम घोमो छान्च वाट्कोके कूसई र टरीकई छाय्ङ्ग पारीक्के माहाँले होसे ढूटकोके र मोल्मो ईसे ढान्डासड मोल्चीस्च र डूप्चऊ ढलीड डेनाड ढलीड लोडाके आले । लीसाड सम्बिठान् खास्चकठ वाट् खाट्च वीषय वसूट् वारे सम्बईठानीक सम्वाड् केन्डरईड टयार जाट्के पाच छ्योट् खट्म परीस्च वाहस्को काट छीस् ईसे मार्च कीटाप आले ।

सभासङ्को हटई ईसे बीषय बसूआड चासो डाच पट्ट भर्मीकोके मूख्य सम्बईठानीक बीचार हट मूडडाकोआड मोलोकके ईसे छयोद् खदम छीऊच येलचऊ सूर आले । छयोद् भीटीरीआड काट काटर कीटाप नेपालाड डाकूच मूख्य दूटको (नेपाली, मईठीली, भोजपुरी, ठारू, मगर, टामाड, नेवार) र अङ्गोरेजी दूटाड डीन्ले । ईसे परीसूच बाहसूको सेके ड डीनाकूचले हटई ईसेकोके अनलाईन नाड र डामोले ।

पहीलो चरनाड ईसे येलच छयोटाड मोलोकूच बीसया बसूको ईटा ले : लीस र ढरम, नेपालाड सङ्घीयटा, आढारभूट भर्मीयो लोयाट, आडीबासी जनजाटीओ लोयाट, अल्पसङ्ख्यककूड लोयाट, सरखारऊ परनालीको, फूकका फाल न्याँपालीका, ईसठानीय सवायट्ट सासन, बीभीडटा र सामाजीक समाबेसीकरन, सहभागीतामूलक सम्बीठान खासूच मेसो ।

सम्बईठानीक सम्बाडू केन्द्रा

सोम ड बूली आँटी, अल्फाबेटा कम्पेलेक्स, बूडनगर, काठमाडओ

टेलीफोन नं. ९७७-१-४७८५४६६/४७८५४८६/४७८५९९८

ई-मेल : info@ccd.org.np

वेबसाइट : www.ccd.org.np

